

Илази Суботом.

Цијена:

За ПРНУ ГОРУ за годину ф. 6, за по године ф. 3, за четврт године ф. 1 и 50 новчића.
За АУСТРО-УГАРСКУ за годину ф. 6, за по годину ф. 3, за четврт године ф. 1 и 50 новчића.
За СРБИЈУ за годину ф. 7 за друге земље ф. 8.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима непосредно администрацији «Глас Црногорца» на Цетиње, а може се и картом уплатити на пошту у Котор. Дописи шаљу се уредништву. Рукописи се невраћају.

За огласе плаћа се од реда 5 новч. За огласе веће и на дуже вријеме мање.

Цетиње, 10. Августа.

У posljedњем броју нашег листа радили смо, да расвијетлимо положај на јужном ратишту — да се обазремо к сјеверноме, да оправдамо, што смо рекли о положају, у ком се непријатељ на другој половини ратног позоришта налази.

На први глас, да је турска војска прешла границу Србије од стране Бугарске, видећи, да су смјели покренути Чернајевљеви у правцу на Софију изазвали непријатеља из дефанзиве на офензиву, који су полажај многи одма из почетка српској војсци жељели, ми смо наше читаоце с те стране потпуно умирили, и непријатељском расположењу према нашој светој ствари приписали оно страховање, које се услед тога обрта по старој журналистици подигло.

Генерал Чернајев главну српску војену силу управља у срце Бугарске; противу овог покрета војске малене Србије непријатељ нагомилава све своје силе, што му је широко царство на расположење пружало. Из пред те силе српска војска уступа и без боја напушта све позиције, које бјеше на путу у Софију заузела, не од страха, нити услед непријатељског надмоћја, него по правилима стратегичним и по савјетима обичног здравог разума, да изабере и заузме позиције, које ће јој најкорисније бити при великој и рјешителној битци, а непријатеља да лиши свију онијех згода, што пружа приуговорљена обрана на сопственом земљишту, код своје куће. Осим тога може бити, да су и интереси самог рата налагали, да се неупушта главна српска војска у одлучну битку, као што је с друге стране свакоме јасно, да лежи у интересу Турске особито из финансијских узрока, да се што прије рат оконча.

Услед ове одлуке главне војене управе српске војске непријатељ је заузео пограничне вароши Књажевац, који се налази између Ниша и Видина, и то цијеном великих губитака, које му је нанео Хорватовић са јединицом одјељењем српске војске, и Залчар, ког су без икаквог одпора Срби напустили; и ево је петијест дана прошло, од како га је на Тимоку и из пред бјанских кланаца зауставила српска војска и тијем принудила, да даде времена Чернајеву, да сабере војеку и приуговори положаје за одлучну битку. Тако дакле данас главна турска војска, која је прешла у нападај, још стоји на граници српској, а српска војска њој на очиглед слободно се приправља, како ће је боље дочекати. На имали ту сјенке какве побједе? Или зар каква стратегија учи, да се даје времена непријатељу, да може са свију крајева отачбине своје силе прибрати и нужна утврђења подићи? Или ваља признати, да Абдул-Керим паша није у стању био, да предупреди припреме Чернајевљеве!

Наравна ствар, да наше љепше бити, да се српски барјаци преко Софије и Једрене на Босфору данас вију; али свако, ко разумије разлоге цифара, знао је, да прококов нашљедник има још толико вјернијех, колико може српску војеку на том путу зауставити, паче се сјећамо неких тврђења, да Сул-

тановој војски неби могле одолјетини све силе свију народа источнијех.

Напротив данас саме силе српскога народа последије скоро два мјесеца дана тој сили турској одољивају и дочим на Вучијем-дулу и Кучима подлијеже српскоме надмоћју, на обалама Дрине, Ибра и Тимока још се незна на чију ће страну побједа нагнути!

Отуд се неможе поњати, одкуд су могли многи листови изводити, да је непријатељ наш надјачао, и да је српска ствар изгубљена, те се примирје проглашује, као posljedња котва српскога спасења.

Особито нас је изненадио «Дирито», чиј смо чланак у 40 бр. нашег листа саопштили. Морамо признати, да се орган ниједне владе до сада није тако пријатељски изразио прам нашој ствари, као орган г. Депретиса, али несхваћамо, како је могао озбиљно помишљати на тако брзу побједу српскога оружја, да Босну, Херцеговину и Бугарску одма ослободи, и пошто те успјехе није постигло у самом почетку рата, прогласити надмоћје и побједу турскога оружја, и с тога примирје тражити.

Ми се пак надамо у случају да непријатељ збиља надвлада помоћу, коју прима из Азије и Африке, да неће Јеврона мање човјечнија и праведнија бити него назад педесет година прам турско-грчком ратовану, те да неће допустити, да у њеном крилу варварске и фанатичке хорде мухамедовијех шљедбеника из другијех страна свијета славе побједу над српским народом, који јој ништа скривао није, а који јој може користовати, ако јој није корисније варварство од просвјете.

ЈЕВРОПСКО МЊЕЊЕ И ДИПЛОМАЦИЈА.

«Они који успишу историју савремене дипломатије, неће имати великога труда да докажу њену извештајну неспособност и најочевидније противурјечије са духом времена.

«Од првог часа у ком је Србија и Црна Гора заратиле са отоманским царством за ослобођење своје браће, сви смо могли присуствовати једноме величанственом призору. Од Петрограда до Базилеа, од Палерма до Единбурга, свуда је је народ могао изјавити своје мисли, појавили се симпатје и жеље у корист славенских ратника.

«Ове манифестације бјеху још живље и сјајније у Инглешкој, где још влада супарништво према Русији, и где је испочетка влада чинила сумњати, да намјерава посредовати у рат у корист Турчина.

«Чувство човјечанског братинства, које се појавило још у вријеме рата за ослобођење грчко, и у ратовима за слободу и уједињење Италије, и овом се приликом подпуно објелоданило.

«Тако је и морало бити. Зар ствар, за коју се боре Срби и Црногорци, није најсветија и најплеменитија? Ослободити браћу од грознога ропства, није ли највеће дјело, које може један народ подузети, и у толико великодушније, колико су мањи народи и јачи непријатељ, против ког се боре? Није ли праведно жељети и другима слободу, коју сваки народ за себе тражи? Зар опћи интерес Јевропе не почива на задовољењу законитих интереса различјих народа, који је сачињају?

«То су одма схватили Инглези и Италијани, Немци и Швајцарци, и више у Србима и Црногорцима представнике права противу угњетења, народности противу освајачине, образованости противу варварства.

«Овоме сугласју скоро свију народа јевропских чини жалосни контраст дволично, тромо и особито еготилично понашање дипломатије.

«Она, која је својјема представкама у Цариграду охрабрила Србију и Црну Гору на рат, од како је овај плануо, стоји са стране равнодушно и кукавички гледајући ужасне сјече, којијема је згода и изговор исти рат за Турску.

«Идеје правде и човјечанства, које народи схваћају на први поглед, неприступачне су дакле онијем велико-мајуншним људма, што држе у руци судбине народа?

«Оно осјећање правде, што природа положи у клици у срце свакога човјека, по ком је у свакој борби великој или малој свако вазада на страни жртве противу злочинца, веледушност противу силеције, зар је изумрло у онијема, што су позвани да управљају одношајима између велесила?

«Дочим је у савјести јавнога мњења старо владалачко право замјењено новијем правом народа, дипломатија се још управља идејама од назад два вијека, кад су се народи сматрали као стоке, које се могу продавати и шипати по вољи владатеља.

«Дочим су идеје самоуправе и права народнога толико напредовале у овјем posljedњем тридесет година, да их данас нико не смјеје обарати, дипломатија би хтјела још подржавати и бранити најмрскијег освајача.

«Дочим у свој Јевропи старе зависти између народа и народа замјењује правичније осјењивање туђијех околности, дипломатија нема у свом понашању другог правила до међусобног неповјерења и сумњичења.

«Последница је свега тога, да дипломатија није у стању никаквога добра учинити, и дочим жртвује све страху, да не ојача која сусједна држава, биће принуђена да признаде свршено дјело онога, који узима смјелости, да у своју корист уреди данашње стање на јевропском истоку».

«Ил Секоло».

О ПОЛОЖАЈУ У СРП. БОЈВОДИНИ

пишу «Алг. Аугсб. Цт.гу» из јужне Угарске од 8. о. м.: «Са свимје чудновато стање у јужној Угарској. Од како је настао српско-турски рат, угарска влада једнако тражи завјере и завјеренике. Државна и општинска полиција, генерални прокуратор екупа са свима државним одјелницима — све се то дигло — узалуд, оно што угарска влада тражи не може да се нађе. Али за то је опет много људи позатварано: почивући од Милетића, па до сеоског бљежника и српског селака у Банату, који се при posljedњим оскудним годинама занета најмање брине за политику. Недавно затворен је тако један простак, који се, кад су га довели пред суд, и самом ислеђујућем судији чинише да је и свинше глуп за кљзну завјеру, па како он неимађаше ни појма о ономе зашто га питаху а и сами сјведоци изказаше да је он само по чувењу виђен са фесом на глави (знак врбовања), он се пусти из затвора. Али колико њих имају среће да изгледају тако «глупи», па да се пуште из затвора. О безбједности личне слободе не може бити сада говора као ни у Турској. Читава јато денунцијаната поплавило је јужну Угарску и доношењима гледају да се користе. Али Србин грађанин, који је сасвим миран није сигуран да га сутра у зору (затварања бивају обично између 3 и 4 часа у јутру) неће извући из његова кревета. Стање је тако ужасно, да у иностранству не могу имати ни појма о томе. Дотле је дошло да српски адвокати моле своје другове да их замјене на рочиштима, ако би случајно преко ноћ били одведени у затвор. Тако је министар унутрашњих дјела 18. Јулија о. г. издао наредбу, по којој да се одмах затворни сваки, који би учествовао у српскоме зајму или би показао да намјерава ступити као драговолац у српску војеку. Да оставимо то што министар путем наредбе узима да прописује, што је ствар казненог закона и казненог поступка, могло би се бар помисли-

ти, да се та ствар само односи на будуће случајеве. Али у Угарској јевропски правни појмови не узимљу се тако строго, и наредби се даје и повратна сила. Затварају се тако људи, који су учествовали у српскоме зајму и српским врбовањима (и то они, који не спадају под војничку дужност) прије министарске наредбе. Но што је још најљепше по што се људи затворе и покаже се да нијесу криви, они се још и даље држе у притвору само да би изгледало као да нешто јест у ствари. Јаби се устручавао да те ствари јављам, кад не би сасвим тачно био извјештен да није ниједна рјечца истинита што се о завјерама у јужној Угарској говори. Али Угарска влада не даје себи труда да се тачније обавјешћује, него привиђа свуда оно чега нема. И то стање, које јужну Угарску поставља ван закона, опет би требало једном да престане. Но у мјесто тога то занета турско стање узима све веће размјере. Тако је прије неколико дана у Пакрацу (у Славонији) затворен читав професорски збор српске парандије. Најуваженији човјек у банатској војничкој крајини, адвокат др. Касапиновић — човјек скроз и скроз јевропски образован, а и иначе умјерен у свом политичном понашању, прек јуче у јутру три по часа у Панчеву одлучен је из свога кревета у затвор, а не зна се зашто. Свуда се питају: куда ће све то да одведе».

По налогу инглешке владе изаслао је њезин посланик у Цариграду сир Елиот свога тајника Баринга у Бугарску да истражи турска недјела, што су онђе почињена. Баринга прате по свуда турски страже, које, како дописник «Д. Невзис Пловдива 31. Јула јавља, бугарску на родног застрашују, да некаже истине. Ипак је Баринг по извјешћу, које је послао инглешкој влади, већ констатовао, да су Турци поклали у Бугарској 12.000 људи. Дописник инглешкога листа тврди, да су их поморили и преко 50.000! Из тарпазарника телеграфира исти дописник 1. Августа да је био у граду Батоку. Шт је онђе са својим пратиоцем г. Шулером видео то се каже, не да описати. «Кад се приближише граду, виђесмо на неком бржуљку псе. Побјегоше опазивши нас. Нађосмо ту мноштво разсуктих љешина и гомилу одјевених костих. Грозота погледа ти. Набројих сам с коња стотину сасви оглоданих и излизаних љешина, све женских и дјетњих. Уђемо у град. Камо год погледам, љешина уз љешину затрпава или гола. Бијаше ту љешина од ђевојке и госпођа, с којима је вијела дуга, смеђа коса. Приближише се цркви. Ту већ нијеси могао проћи између љешина, које и гњијућих љешина! Ужасан смрад! Уђемо у црквинште. Призор још грознији. Црквинште бијаше до три стоне у вис и пуњено љешинама, за невољу покривене — руке, ноге и главе стржаху ужасно висе. Виђех многе мале ручице и ножице трогодишње дјечице и ђевојка с прекривеном косом. У цркви бијаше још горе. Лаз с гњијућим љешинама сасвим затрпан. Никада небих на такве страхе могао био ни помислити. На црквиншту у цркви лежало је 3000 љешина. Могамо дуван држати пред носом. У шали, лијепој згради, снајено је живих 20 жена и дјеце. На сваком кораку по глуду исти, грозни приказ. И обале мале реке бијаху све љешинама посијане. Гримао је 9000 становника а сад их је са 1200. Многи бјегуници вратише се ових дана да на развалинама својих кућа плачу и наричу. Жалосни им долек чуче се мило далеко. Некоји ископавају кости својих љубљених. А човјек, који је све то учинио, Ахмет ага, узвишен је у част, је још увек предстојник окружја. Нема турскога варварства изумљена злочина који овдје неби био почињен».

Генерал Гарибалди управо шљедеће писмо на уредника римског листа «Капитале»:

Мој драги Добели!

Видио сам у цијењеном вашем ли

чу адресу на мене од славенске омла-
не, међу којом немогући се наћи у ви-
шој јуначкој борби противу најгрозније
раније, многе страдају.

Одговорићу на ону адресу су мало
сјече:

Борба робова противу тирани! Угње-
нијех противу целата! Јуци противу
узежа сопственог имања — противу цвр-
теља њиховијех жена — а за остало
ребало би перо у блато замочити! — сво
изора, што изображеној Јевропи пружа
зерећни полуостров балкански.

Дипломација од трбуха није била кад-
да предупреди људско касањење. По-
јви супружени са Турцима и сити њи-
вога злата, бацише анатему на пошле-
вателе Христове. А браниоци кога да-
се су принуђени да се подчине покуша-
робова, који представилише смрт робо-
шћу.

Међународни суд могао је ову пар-
пу ријешити, али величанства нећу. Што
њима стало за сјече меса за топо-
?...

Нека сада устане дипломација од ср-
... И ко поштен неће поклонити сво-
симпатије јуначима слободе и мучениш-
а, који се боре за свијет? Да, за ствар
ију нас, јер је полумјесец био непријатељ
ију у Јевропи од Финистера до Беча.

Албион, чије име изговарам с пошто-
њем и љубављу; Албион, чијим сином
се сматрам, слиједи племенитом надах-
њу највећег свог суграђанина, лорда
Росеља, ком Италија од велике час-
те дугује своје уједињење. А ви Бочари-
ви суграђани, сјетите се свију увреда
јерскијех и безстиднијех напљедника му-
медовијех! Славени су ви што скри-
ли: они нијесу учествовали у славне ва-
е бојеве за ослобођење: али што су
огли несрећни људи, стегнути у гвозде-
турски и аустријски обруч, и незнају-
а што се од вас збива? Пружите руку
ајни; сјетите се пада старе Грчке са ра-
тора њених република, и Италије за то-
ко времена робкиње.

Турчин има прећи Босфор. Ово је ус-
потребит за све земље, што их ква-
ава, Дунав, Црно, Егејско и Јадранско
оре. Овој конфедерацији слободнијех на-
ода имају уступити мјесто азијатске хор-
а, да се поврате у рођене стране. Само
еки Мухамеданци боз понова моћи ће жи-
ети заједно, ако су поштени, са њихо-
јема старијема робовима.

А ви потомци славнијех легионера
рјановијех, не напуштајте браћу, и неслу-
ајте глас дипломатског егојизма, који
ује савјетује, да стојите равнодушнх пре-
а најсвијетлијем од свију ратова.

Немоћан — шилем поздрав из свега
ида силнијема борцима за слободу источну.
Капрера, 4. Августа 1876.

Б. Гарибалди.

Г. проф. Алек. Градовек у јед-
ном чланку под насловом «Двобој на бал-
анском полуострву» између осталог пише:

Шта ће добити Србија за проливе-
у крв ђеце своје? Босну? Како би то
ило! Аустрија неће «допустити» да се
рбија територијално повећа. Хоће ли
ез Никола постати Господар од Херце-
овине? Никако! Аустрија налази, да је
удизање самосталних славенских држава
одлизу њених граница — рђав примјер за
езине славенске поданике.

Да ли овђе ваља дотаћи питање о
судбини Цариграда, о Бугарској и т. д.?
оље да нераспаљујемо страсти успаване
европске дипломатије....

На кад Турека мора остати недирну-
а; кад у пркос свима законима историје,
ако законима морала, свима заповједима
ијим, Турека мора живити, онда ка-
ште: рашта се отеже славенски устанак,
шта се лије крв браће наше? Да ли на-
хир просвјешеној Јевропи? Она гледа
рбу Славена с Турцима, као што је
леао просвјешени и насићени грађанин
арога Римска борбу гладнијатора, као што
Ипањолци гледа борбу бикова.

Можда је Јевропа, желећи сама о-
ати у миру, пустила Славене да доврше
зоје ослобођење својим рукама? Али он-
а, како ће се тумачити та издајничка, у-
асна «неутралност», којом се одликује
нглешка, која јавно помаже Турекој?
ако ће се тумачити блокада учињена од
ране Аустрије? И то се још зове поли-
ика, која тежи за одржањем мира!

Овом се ријечи чини злоупотреба као
многим великим и светим ријечима. Хо-
ице или нехотице, тек Јевропа неће
а појми, да мир није само осуетво рата,
ли она погрешно разумије ријечи. Гово-
и о миру, она хоће привидног мира;
а вели: «послије а не сад». Ама мир је
зултат одношаја, који не дају повода
еспоразумљењу и сукобима. Таквих ус-
ава нема на балканском полуострву. На
ему је сазрела страшна боља деснотеке
са свим изопачене државе, боља неко-

лицине милијуна народа, који је вјековним
страдањем до очајања доведен, који је из-
губио вјеру у своју владу и полаже све
надање у снагу оружја. Додајте још уз то,
да је свако парче тога злосретног полу-
острва — лаком залогом многим европским
државама. Треба ли још доказивати, да
Јевропа не може бити спокојна, док се
«балкански одношаји» неуреде; да не мо-
же бити правага мира, већ ће бити мир
оружани, који ће гњечити буџет сваке др-
жаве.

Ако хоћемо мира, онда тражимо пра-
вог, истинског мира. Русија хоће таки мир,
јер може да га хоће. Она не тражи осва-
јања, она се не боји ослобођења Славена;
она жели искрено бољу судбину Словени-
а, Русији, хвала богу, није нужно да до-
казује своје мирољубље и готовост да по-
могне туђем добру. Ево већ двадесет го-
дина, како она не нарушава мира јевроп-
скога, а међу тим је у Јевропи пламтио
рат за ратом. Она је прва признала Ита-
лију; она је доста припомогла и ђерман-
ском уједињењу. Сад Русија жели помо-
ћи Славенима. Можели бити што природ-
није од оте жеље? Али поред све своје
симпатије према једноплеменим јој народи-
ма она ни један пут није дала повода на-
рушењу мира. На против она је дала пуно
слободу државама, које су највише зан-
тересоване у тој ствари. Заједно с Аустри-
јом и ђерманијом она је тежила, да иза-
зове у покојном султану реформаторске спо-
собности. Она је дала грофу Андрашију пу-
но могућности да обелодани своје дипло-
матске способности. Она је до посљедње
могућности задржавала од рата Србију и
Црну Гору. Иако се та политика не може
назвати безкорисном и искреном, онда ми
незнамо других примјера политичног неко-
ристолубља.

Али све има своје границе. Русија
не може туђим интересима пријетији на-
жертвеник своје законите интересе, своје
достојанство и част. Ако Цариград поста-
не инглиско предграђе и Дарданели се за-
творе инглиском флотом; ако Србија и
Црна Гора буду несретне у рату те се
претворе у турске пашалуке; ако се тур-
ском деспотизму и фанатизму пусти потпу-
нах — онда Русија не може равнодушно
гледати како гине цијело Славенство, и
како се Црно и Средиземно море претва-
ра у инглиска пристаништа. Такав резул-
тат може оборити Русију да буде на дру-
гом ступњу јевропске држава, а на ту ро-
лу она не може пристати без очајничке
борбе.

Ето, рашта је нужно јевропској дип-
ломатији да измјери своје садашње пона-
шање према Славенима. Вријеме је већ,
да се отури страшило «панславизма», у
смислу потчињења свију Словена руској
држави. О таквом панславизму може се
само с ђецом разговарати.

Ево о чем је тужно говорити. Тур-
ека, ма Словени и побјеђени били, не ће
више остати као самостална држава са
својом вољом и мисли, на макар Инглис-
ка пресадиле у њу цио свој парламентарни
строј. Посље очајничког излива садањег
фанатизма, Турекаће се претворити у мр-
цицу, без икаква знака животног. Ђе је
мрцица ту се слећу и орлови. Једни ће
орлови шћети да галванишу ту мрцицу и
да владају свима њеним покретима. Они
ће се угњездити у Цариград и владаће
Туреком под псевдонимом султана. «Му-
рат V» биће псевдоним Дизраела или дру-
гог ког инглиског примјера. С друге стра-
не, други орлови грабиће парчад, што от-
пада од мрцине. Можда ће аустријски орао
узети насе ту улогу. А шта ће чинити дво-
глави руски орао? Зар да гледа како га
изгоне из свију позиција, какому затвара-
ју Црно Море, како даве његове природ-
не савезнике? И ето ће опет ускренути
«источно питање» у новом и грђем обли-
ку — у облику, који не може поднијети
достојанство Русије. Хоће ли се тим рас-
правити одношаји? Хоће ли се отклонити
опасност ратна? Хоће ли се осигурати же-
љени мир?

Тада већ никаква сила на свијету не
ће моћи «локализирати» рата, и никакав
пророк не ће моћи прорећи размјере рат-
не. Ето о чем је нужно промислити, и
шта је преко потребно у рачун узети. Ма
колико нам замизавали очи, опет ће сва-
ки човек зреле памети појмити, да се у
овом часу на балканском полуострву рје-
шавају не само мјестни словенски, него и
руски интереси. Ма колико Инглиска твр-
дила да је нужен опстанак «самосталне»
Турек, свакиће увијети да инглиски ка-
бинет, ерушивши берлинску комбинацију,
тежи да утврди своју власт на полуостро-
ву, а тиме да унизи Русију.

При таким условима, двобој Славена
у Турекој задобија особени смисао. У овом
су часу, можемо рећи, устале посљедње
снаге словенске. Ако оне пропадну — не
ће се дуго и дуго друге јавити. Остаће
нијемо и заборављено стадо, доведено на

ступањ сретних поданика под инглиском
круном у Инђији. Русија ће изгубити сва-
ки ослонац на Истоку. Наша домовина
вратиће се у натраг оном моменту, у ком
је затече Петар Велики. Побједа турека
над Словенима би ће понае грђа од прут-
скога мира, и онда ћемо морати почети о-
чајничку борбу за свој опстанак. И онда
ће ако смијемо рећи, букнути рат јевроп-
ски.

Ако Јевропа доиста жели мира, ако
доиста жели да очува равнотежу, онда мо-
ра ударити границу балканском рату; мо-
ра се енергички умијешати и у корист
Славена уредити турске послове, које не-
ће никад уредити Турека са својим соф-
тама и будаластим «Муратом V». Словени
не траже много. Они немају широкијех
свијетских намјера. У њих нема ни грофа
Кавура, ни кнеза Бизмарка. Погледајте
вође њихове, те витезове старих времена:
мислели они о оснивању силних царевина
о панславизму, и осталим сањаријама? О-
ни бране своје жене од бешчашћа, своју
ђецу од покола, своје тијело од мученич-
ке смрти, свој народ од вјечнога ропства.
Ту нема Кавура, али има Спартака....
И ми, посље толиких вјекова хришћан-
ства и цивилизације, не можемо зар то пој-
мити!

ГОСПОЋА ПАВЛОВ.

—Каква је то «госпођа» која се сад у
ово бурно вријеме, кад се чују само име-
на «дивизионера» и «бригадира» истичена
јавност?!

Читам већ на челу мојих читаоца и
читалица, али поглавито читалица ове ри-
јечи, кад угледају наслов мога данашњег
листа.

Па ипак сам тако смио да изнесем
ово име баш сад, кад се на све стране
ерскога свијета точи јуначка крв. Ипак
ћу да говорим о једној — жени.

Па још каквој жени! То је више ди-
јете но што је жена. Њезино лице осје-
чено плавом косом, каква се виђа само на
славенском сјеверу, оно плаво, као да је
нањ пао зрачак сједајућег сунца; то лице
је њежно као у ђетета, а бијело као мос-
ковски снјег у зору. Из плавих очију
тога дражегоснога лица блиста она толика
женске душе, што свакоме, који јој се
доближи, даје осјетити, да без ње нема
вршега срца човјечијег; она иста, која
је кадра лава да претвори у јагње а јаг-
ње у лава. Њен узраст мален и слабак
чијо би нас навео да потражимо иза ђе-
тињских преију њеки скривени бол у сла-
боме срцу женскоме; — њена рука тако
њезна и малена, да се изгуби у нашој,
кад је ухватимо; — па ипак је цијела
ова слика с плавом косом и њежним ђе-
тињским лицем, с плавим оком и слабак-
ким ђетињским узрастом, са њежном ђе-
тињском душом, једна појава, која и не-
хотице у сред туђаве топова и страхо-
витога убојног метежа, привлачи нашу
пажњу на се и то баш са своје необичне
снаге — са херојичке нарави своје.

— Аха; дакле у боју ћемо да нађемо
ту необичну женску нашега подлисара! —
Опростите драге господе и госпођице,
она је у четири зида, па још онђе, ће се
и не чује ратна хука, ће влада тишина
— самртна тишина! Само по кад што
чућете по један уздах: то је све!

— Па ипак херојкиња? —

Опет ми опростите, што се уеуђујем
да то на ново тврдим.

Има херонизма двојака: један, веле,
да је активан, и то је онај, који чини да
човек напада на видљивог непријатеља
с презрењем свог живота; а други паси-
ван, кад човек пркоси с прегорјевањем
свога живота, невидљивој душманину ње-
говом. Први напада и види кога; други
је нападнут а не види свог нападача.

Између та четири зида, ће је поме-
нута госпођа, нема видљивог непријатеља,
нити њојзи пада на ум да таквога сузбија;
ту је само ниједи бол, који осјетљивом
гледаоцу може да испије крв са дна ср-
ца. — А зар женско срце није осјет-
љиво?

Около зидова леже поређане блије-
де слике црногорских бораца; леже непо-
мично, како да су уморне од силнога бо-
ја. На лицу је смрт почела да рије своје
бразде, а јуначко је око потавњело. Ако
је мајка близу постеље, свјетлуцнуће ђе-
што по један поглед на њу, па се опет у-
гаси. Кад их погледаш из ближе, опази-
ћеш, како се ђешто заиграју гуштери доње
вилице, а зуби силовито скљеште. — Је-
ли то од бола, или ваљда се привиђа
јуначкоме рањенику слика непријатеља,
којега је тако силно сјекао?

Млада госпођа све то гледа, а на
лицу њезиноме као да је слетно анђеоки
осмејак. Кад је рањеник погледа, мним е
му је лакше, јер се за часак и на његово-
ме лицу покаже одблеск њезинога осмеј-
ка. Она узимље његову рањену руку, ди-

же је оном лакоћом, која је само женској
богодана и скида савез са ране у коју ће
овај час да се зарије љекарски нож ње-
зина мужа, и да отвори нову ријеку од
крви.

Дивили се та жена вјештини њезина
мужа, или тврдоме срцу црногорскога
рањеника, кад може тако мирно да гледа
оно, што је за свако женско око оличена
страхота?

Ја мислим њезин мир проистиче из
дубљег извора: из љубави према народу,
који тако јуначки страда за своју слободу.

Љубав је врело херонизма!

Ви знате моје читалице, како је ду-
бок, како је неизцрпљив тај извор жен-
скога срца!

Једна женска, која је одрасла на ме-
кушној удобности, која је вична да буде
дворена од својих слугу, да слуша у од-
личним круговима обвезне ријечи салонске,
замјењује све то са болничким животом,
оним теготним животом, коме подлегне
често и мушка снага. Мјесто удобности
напор од јутра до мрака, мјесто послуже-
ња сама читати са лица рањеничкога тај-
не жеље и дворити га сестрински, мјесто
салонских ласкавања слушати по нас дан
боне шкрпуге и уздахе — има ли још че-
га обилатијега до љубави женске!

Мислим да не треба више да вам
речем, драге читалице српске. За све оно,
што осјећа женско срце, наша вјештина
нема ријечи: ви ћете остало боље осје-
ћати, него што вам ја могу изрећи. То
знам чисто!

Али што не знам, то је: имали у вели-
кој Русији много таквих жена? Ако их
има, то је срећан народ, који има своју ве-
лику будућност, јер таква женска срца
освајају свијет. J.

ЦЕТИЊЕ 11. Августа. — Прошле
суботе војвода Марко Миљанов ударио је
на Селишта у Арбанији јужно од Куча
на ријечи Цијевни, заузео га и заробио
46 Малисора, који су данас овђе доведени.

— Г. Франћешко Аурјема, адвокат
у Напуљу, написао је на италијанском је-
зику броширу под насловом «Источно Пи-
тање». Вриједни писац доказавши да Тур-
ска није ни држава, ни народ, већ, да
добростање и мир цијеле Европе захтјева
бразу и коначну одлуку, да се мјесто до-
садашње Туреке подигне федерација држа-
вица на балканском полуострву. Ми ра-
до биљежимо овакве појаве, као доказе
стварајућег се све јачег јавног мњења у
Јевропи, које осуђује варварство турско;
и друге стране као залог братијства између
народа ерскога и сусједнога му народа
италијанскога.

— При закључку листа стиже
нам брзојавна вјест, да су Срби пре-
отели Књажевац од Турака и опет
заузели положаје на Треси-баби.

Август Барбје.

Кад се прије године дана развила
застава слободе у Херцеговини, добровол-
ци из свију народа јевропскијех похиташе
у редове бораца за свету ствар ерску.

Подноше је било пуно славе, каквом
се смртни у ријетко могу увјенчати, али
је било и пуно сваковрснијех патња и неа-
года, особито за страшце, који још нађоше
језик и брјеговита земљиште скоро непри-
ступно.

Ипак се находило између ових до-
бровољаца тако одушевљенијех за осло-
бођење Херцеговине, да су ријеткијем са-
мопожртвовањем и постојанством успјели,
да свладају све те потешкоће и преко ци-
јеле зиме вјерно истрајали под оном сла-
вом заставом.

Између малог броја ових веледуш-
нијех, који су се били завјерили великом
дјелу, биљежимо горње име, нашем свије-
ту већ довољно познато.

Август Барбје родом је Француз,
служио је као офицер у алжирској вој-
сци, а било му је око 35 година. Дошао
још прошлог лѐта на ове стране, и упо-
навсе са потребама устанка, он се био по-
вратио из Херцеговине, да који топ набави,
у ком је заузимању из противности на-
илазио. Кад је ратна труба
непријатељу свесрпском рат објавила, Бар-
бје се нашао на Цетињу, и био је у-
часник великога похода црногорске војске
у Херцеговину.

На овом походу, тако је судбина хтје-
ла, Барбје неумиру на бојноме пољу, него
на болесничкој постељи. Он је преминуо
у Бањанима 2. Августа ушљед болијести од
грла, од које је свеђер патнио, и од које га
овога пута није могло љекарско знање са-
чувати.

Лага му српска земља и вјечни
спомен!